

ПІДПРИЄМНИЦТВО, МАРКЕТИНГ ТА МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 330.342:005.336.3

Шубін О.О., д-р екон. наук, проф.,
Махноносів Д.В. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ПОНЯТТЯ ТА МОТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У статті висвітлено проблеми щодо поняття та мотивів застосування механізму сталого розвитку малого бізнесу в умовах сьогодення. Запропоновано шляхи вирішення цього питання з урахуванням компенсаторних можливостей підприємств малого бізнесу.

Ключові слова: *компенсаторні можливості, сталий розвиток, міжнародний стандарт, система управління, якість, малий бізнес, конкуренція.*

Відомо, що високий рівень розвитку малого підприємництва є необхідною складовою сучасної моделі ринково-конкурентного господарства. Малий бізнес у країнах із розвинутою економікою є іманентною складовою сучасного виробництва, багато в чому сприяє підтримці конкурентного тону в економіці, створює природну соціальну опору суспільному устрою, який організовано на засадах ринку.

Але не за масштабами участі у вирішенні проблем української економіки, ні за наміченими цілями, не за функціями, які має виконувати сектор малого бізнесу, досягнуті в цій сфері результати не можуть бути визнані задовільними. Вітчизняному малому бізнесу не тільки не вдалося повною мірою вирішити поставлені проблеми, але і він сам ініціював цілу низку нових проблем, обумовлених нерозвиненістю ринкових відносин: розвиток тіньового обороту, відхід від оподаткування, низька якість продукції, криміналізація економіки [1, с.14].

Метою статті є виявлення впливу напрямку якості на рівень конкурентоспроможності малого бізнесу.

У країнах Заходу зі сформованою ринковою економікою частка малого бізнесу в суспільному виробництві коливається від 20 до 60%, у той же час в умовах України аналогічний показник є значно нижчим. Останні роки характеризуються падінням темпів зростання кількості малих підприємств (з 101,9% у 2000 р. до 95,1% у 2007 р.).

Функціонування малого бізнесу в ринковій економіці не є відособленим. Вітчизняний малий бізнес – це невід'ємний структурний елемент сучасного підприємництва.

Ринкова економіка, не дивлячись на її позитивні риси, не здатна автоматично регулювати економічні і соціальні процеси на користь кожного громадя-

нина і всього суспільства в цілому. Сучасний ринок не забезпечує соціально-справедливого розподілу доходу, не гарантує права на працю, не підтримує незахищені верстви населення, не забезпечує охорону довкілля.

На тлі цих результатів зовсім природно виникає питання: яким чином за таких умов мають здійснювати свою діяльність підприємства малого бізнесу? Відсутність реальної підтримки є специфічною рисою зовнішнього середовища вітчизняних підприємств малого бізнесу [2, с.39], що сприяє розвитку компенсаторних можливостей малого бізнесу.

Розвиток компенсаторних можливостей сприяє безперервній життєдіяльності підприємства протягом довгострокового періоду.

Підприємства малого бізнесу є вкрай чутливими до будь-яких змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі. Саме тому, що вплив такого середовища є істотним, результати діяльності й рівень життєздатності підприємств малого бізнесу значно варіюють. Про компенсаторні можливості як про здатності відновлення обсягів виробництва, рівня ділової активності, якості продукції, обсягів товарообігу тощо постає питання тоді, коли виникає необхідність відновлення діяльності підприємств малого бізнесу після негативного впливу зовнішнього середовища.

У цілому компенсаторні можливості підприємств характеризуються наступним:

- по-перше, компенсаторні можливості належать до розряду потенційних можливостей, властивих будь-якому суб'єкту господарювання. Потенційність таких можливостей обумовлена наявністю у підприємств ресурсів різних видів [3, с. 74];

- по-друге, участь компенсаторних можливостей у житті будь-якого підприємства, у тому числі й малого бізнесу, як правило, не є повсякденною. Оскільки основна частина загроз діяльності підприємств малого бізнесу впливає із його зовнішнього середовища, то це допущення підкреслює затребуваність компенсаторних можливостей таких підприємств у результаті негативного впливу зовнішнього середовища (хоча позитивний його вплив існує);

- по-третє, компенсаторні можливості, як потенційні будучи за своєю природою можуть активізуватися, використовуватися й розвиватися. Отже, можна зробити припущення про три базових стани компенсаторних можливостей: спокою (заснований на потенційному характері таких можливостей); активації (розрахований на миттєвість і короткостроковість їх використання); розвитку (припускає збільшення потенціалу компенсаторних можливостей і сприяння безперервному здійсненню життєдіяльності підприємств малого бізнесу протягом довгострокового періоду) [3, с.180-181].

Класифікацію впливу зовнішніх факторів на діяльність підприємств малого бізнесу, під впливом яких активізуються їх компенсаторні можливості, наведено на рисунку 1.

За швидкістю розвитку компенсаторних можливостей фактори поділяють на такі, вплив яких потребує однозначного і швидкого розвитку компенсаторних можливостей, і такі, вплив яких не потребує миттєвої активізації цих можливостей підприємств малого бізнесу. До перших відносять інфляційні удари,

припинення поставок сировини, припинення або погіршення процесу ресурсного забезпечення, до других – зміни в діяльності конкурентів, оскільки для підприємств малого бізнесу, які працюють в умовах чистої конкуренції, вплив такого фактора може не бути вирішальним.

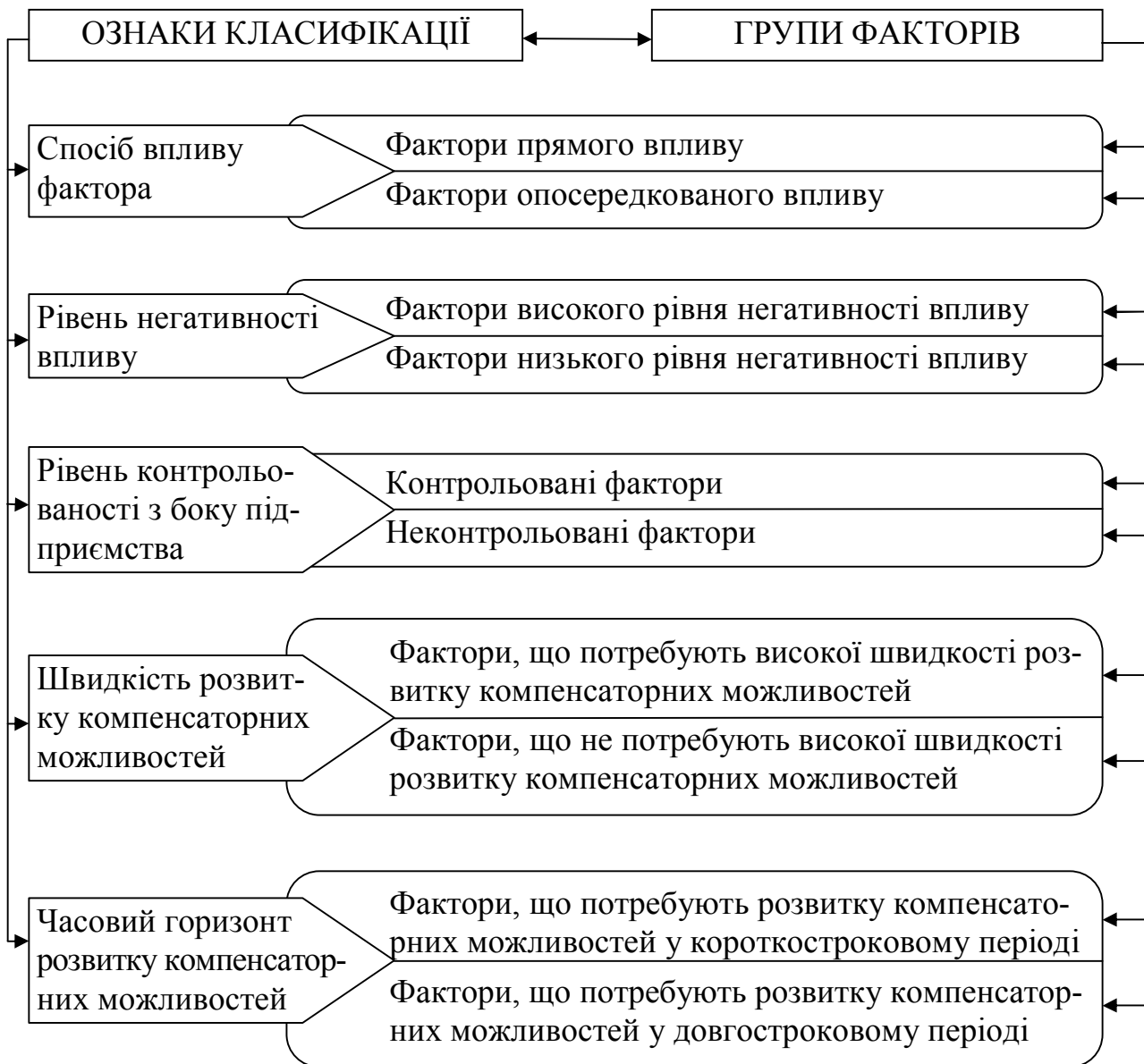
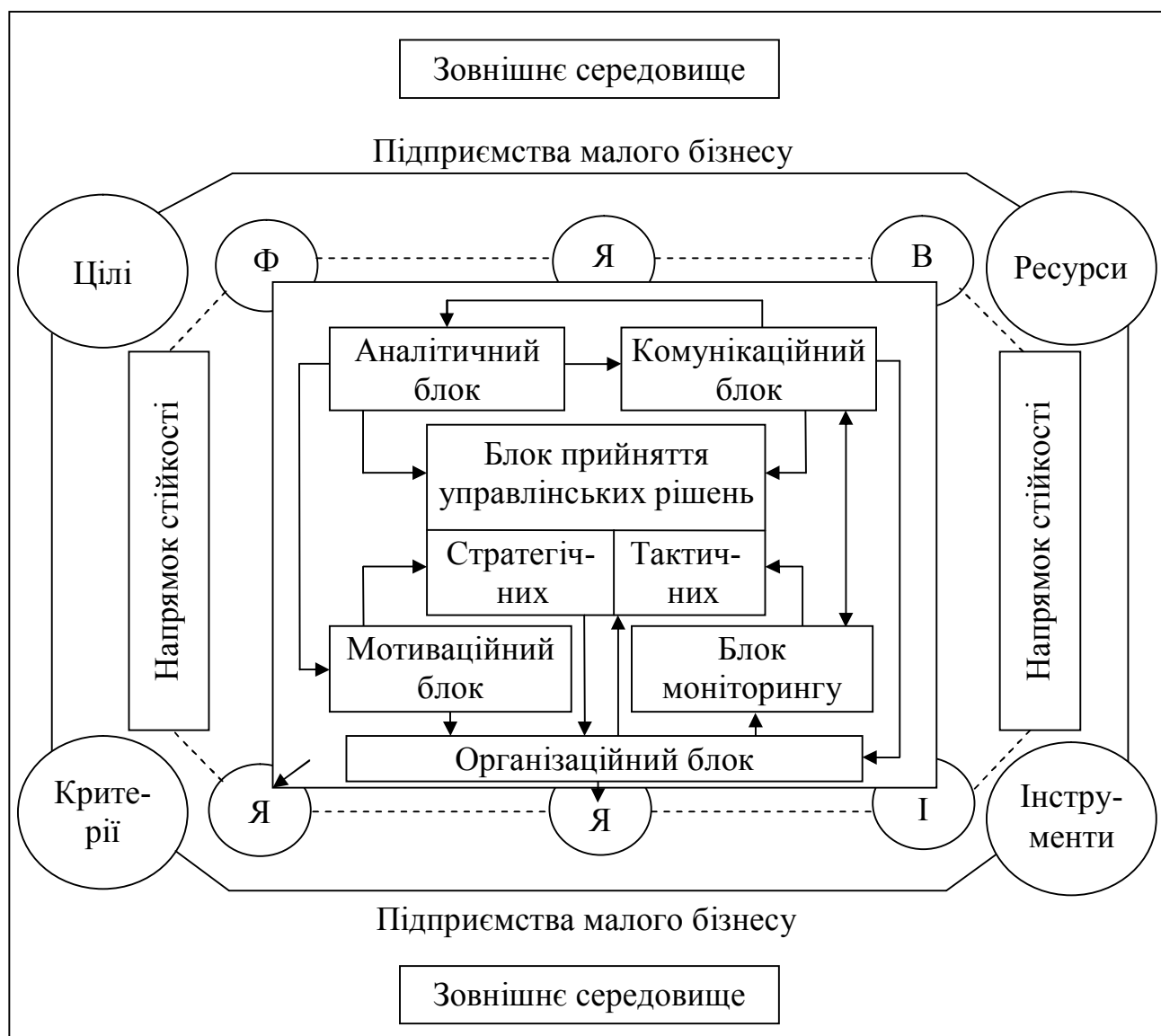

Рисунок 1 – Класифікація факторів зовнішнього впливу, що визначають розвиток компенсаторних можливостей підприємств малого бізнесу

Таким чином, розмаїтість факторів, що впливають на діяльність підприємств малого бізнесу, настільки є великою, що підприємства, які не встигають «йти» від їх впливу або швидко реагувати на нього, ризикують припинити свою діяльність. Вплив кожного з охарактеризованих факторів викликає необхідність у підприємств малого бізнесу розвивати компенсаторні можливості, оскільки він здебільшого має «негативний заряд енергії», тобто чинить руйнівну дію на роботу таких підприємств.

Необхідно зазначити відсутність регулювання з боку держави проблем якості продукції підприємств малого бізнесу і практична відсутність діючої регуляторної функції в межах системи управління якістю та стандартизації продукції підприємств цієї сфери вітчизняної економіки. Саме тому рівень конкурентоспроможності підприємств малого бізнесу є низьким за критеріями оцінки якості, задоволення потреб споживачів і вкрай низьким експортним потенціалом.

Перелічені особливості роботи малих підприємств потребують встановлення зв'язків, розподілу відповідальності за виконання робіт із забезпечення стабільності не за функціональним принципом, а за критерієм відповідальності за досягнення поставлених цілей (рисунк 2).

Ф – фінансовий напрямок; В – виробничий напрямок; І – інформаційний напрямок; Я – якість персоналу (кадровий напрямок); ЯП – напрямок якості продукції; ЯО – якість організації виробництва.

Рисунок 2 – Структура механізму стійкості підприємства малого бізнесу з урахуванням впливу напрямку якості на рівень конкурентоспроможності

Наведений механізм стабільності підприємств малого бізнесу дозволяє, з огляду на реальну ринкову ситуацію, планувати відповідні організаційні заходи, формувати стратегічні напрямки підвищення його конкурентоспроможності, у тому числі якості продукції та послуг, а також методичну й ресурсну базу їх реалізації для прийняття ефективних рішень щодо забезпечення стабільності [4, с. 14-15].

Висновки. Розглянуто роль компенсаторних можливостей підприємств малого бізнесу.

Обґрунтовано існування трьох базових станів компенсаторних можливостей стосовно виробничо-торговельних малих підприємств: стан спокою (заснований на потенційному характері таких можливостей); стан активації (розрахований на миттєвість і короткостроковість їх використання в умовах ринкової ситуації); розвиток (припускає збільшення потенціалу компенсаторних можливостей). Встановлено, що під використанням компенсаторних можливостей слід розуміти приведення в дію наявних потенційних можливостей підприємств малого бізнесу, що є необхідним в умовах прояву наслідків негативного впливу зовнішнього середовища. Виявлено, що розвиток компенсаторних можливостей сприяє формуванню конкурентних переваг і безперервній життєдіяльності малих підприємств протягом довгострокового періоду.

Обґрунтовано, що управління якістю продукції пов'язано з розвитком компенсаторних можливостей, які сприяють безперервній життєдіяльності малих підприємств протягом усього життєвого циклу підприємства та його продукції. Крім того, ефективне управління якістю продукції забезпечує умови для підвищення стабільності підприємства в умовах реального ринку і його цільових сегментів, що розглядається як його здатність адаптуватися до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища, забезпечує постійне виконання в повному обсязі його функцій, у тому числі за такими напрямками, як виробничо-комерційний, кадровий, інформаційний, фінансовий, підвищення якості продукції.

Обґрунтовано необхідність проведення подальших досліджень можливих шляхів удосконалення систем управління якістю, що відіграють провідну роль у сприянні сталому розвитку підприємств малого бізнесу.

Список літератури

1. Ісаченко Д.А. Малі підприємства в трансформаційній економіці регіону: монографія / Д.А. Ісаченко, за ред. Б.В. Буркинського. – О.: ІПРЕЕД НАН України, 2009. – 406 с.
2. Козаченко А.В. Стратегическое управление маркетинговыми возможностями предприятий малого бизнеса / А.В. Козаченко, В.Ю. Медяник // Маркетингові дослідження в Україні: І-а Всеукр. наук.-практ. конф.: [тези доп.]. – Луганськ-Ялта, 2001. – С. 74-75.
3. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості: монографія / Г.В. Козаченко [та ін.]. – К.: Лібра, 2003. – 328 с.
4. Моисеева Н. Развитие системы поддержки малых предприятий с помощью бизнес-инкубаторов / Н. Моисеева, Т. Ломоносова // Маркетинг. – 1998. – № 5. – С. 3-23.